

is, dat zoveel van je energie opeist dat je zelf voortdurend op het randje van een zenuwinzinking balanceert.' In de loop van de voorbije decennia heeft zich een diversiteit aan kinderen met een tekort gepresenteerd, telkens tegen de achtergrond van het ideale kind. Dit ideale kind krijgt grotendeels vorm op basis van de idee van de natuurlijke goedheid van het kind, het kenmerk van het onschuldige kindbeeld.

Het onschuldige kindbeeld, de tweede en meest dominante vorm, is een erfenis uit de romantiek. De romantische bestaanservaring kent drie belangrijke dimensies. De eerste verwijst naar het lijden aan de onvolkomenheid, de verscheurdheid en de gespletenheid van het bestaan. Dit lijden kan door de vooruitgang van de wetenschap niet gezalfd worden, gezien het zijn oorsprong vindt in de ontplooiing van de rede. De tweede dimensie behelst het verlangen en een zoeken naar een Gouden Tijd, zijnde een harmonisch en gelukkig bestaan. De derde dimensie tenslotte, omvat de idee dat deze Gouden Tijd maar kan gerealiseerd worden door een vernieuwde aandacht voor wat de Rede veronachtzaamt: het gevoelsmatige, het verleden en het kinderlijke. Voor het kijken naar kinderen betekent dit dat we in het kind opnieuw de volkomen natuurlijke en onschuldige mens vanuit het paradijs ontmoeten. Het kind vertoont de kenmerken van een edele wilde of een naïef genie dat met zijn poëtische wereldopvatting de goddelijke oorsprong van de dingen nog zeer nabij is. Weinig anderen hebben dit gevoel zo treffend weergegeven als Rainer Maria Rilke.

Opvoeding binnen dit denken ent zich volledig op de natuur van het kind. Zij moet het kind in zijn natuurlijke ontwikkeling ondersteunen en tegen schadelijke invloeden beschermen. Tegelijkertijd verschijnt met de geboorte van het kind het goddelijke opnieuw in de wereld en wordt voor de volwassene een terugkeer naar de oorsprong mogelijk. Het kind wordt als voorbeeld voor de volwassene. Of zoals Friedrich Schiller het zo mooi schreef: 'Zij zijn wat wij waren, zij zijn wat wij opnieuw moeten worden.' Dit wordt ook de kernboodschap van al diegenen die in de eerste decennia van de twintigste eeuw onder het dak van allerlei pedagogische hervormingsbewegingen een nieuwe thuis zullen vinden. De kernboodschap is duidelijk: het is in het kind dat er zich nieuwe mogelijkheden voor de mens openbaren. De volwassen mens moet daarom behoedzaam met de fijne draden van de kinderlijke ziel omgaan, omdat het deze fijne draden zijn die het web van de wereldgeschiedenis vorm zullen geven. Het kind is een hogere mens, een majestueus wezen. En als het kind de majesteit is, dan rest de volwassene enkel de rol van onderdaan. En zo groeien we geleidelijk aan naar een samenleving waarin de sentimentele waarde van kinderen en kindzijn centraal komt te staan. Van een kind wordt vooral liefde, een lach en emotionele voldoening verwacht, geen geld of arbeid. Kinderen worden hierbij beschreven in sterk geromantiseerde en sentimentele termen, als onbetaalbaar en onschuldig, als kwetsbaar en dus hulpbehoevend in een harde wereld. De idee van het onschuldige kind is tot op vandaag de dominante achtergrond waartegen de kindercultuur verschijnt. Het verklaart de grote aantrekkingskracht van Disney, de opluchting bij het happy end, de smeekbede dat kinderen toch ook nog kinderen moeten kunnen zijn.

Tegenover de idee van het kwetsbare kind ontwikkelde zich de voorbije decennia het beeld van het kind als competent, zelf mee vormgevend aan zijn biografie. Het beeld van het mondige kind is de derde belangrijke vorm van hoe wij over kinderen

Kindertijd

Het zou goed zijn om veel na te denken, om iets onder woorden te kunnen brengen van wat zó verloren is gegaan, van die lange middagen tijdens de kindertijd, die nooit meer op die manier terugkwamen – en waarom? We worden er nog wel eens aan herinnerd: misschien wel tijdens een regenbui, maar we weten niet meer wat het betekent; nooit meer was het leven zo vol van ontmoeten, van weerzien en verder gaan net als toen, toen ons niets anders overkwam als slechts wat een ding of een dier overkomt: toen leefden we op een volwassen wijze zoals zij en werden geleidelijk boordvol betekenis. En raakten zo vereenzaamd als een herder en met zulke grote afstanden overladen en als van verre geroepen en aangeraakt en langzaam als in een lange nieuwe draad opgenomen in die volgorde van beelden, waar het ons nu in verwarring brengt om daarin voortdurend te zijn.

RAINER MARIA RILKE